И-Вазов

8 СТР. ДВАДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА МУ 10 ЛВ.

Редки-ценни
Е В 156
1948
Е И 156
1946
2092/91

МОИТЕ ПЕСНИ

И аз на своя ред ще си замина,
Трева и мен ще реатне над прахът,
Един ще жали, друг ще ме проклина,
Но мойте песни се ще се четат.

И много имена и лесна слава
Годините без жал ще изметат,
Ил ще покрие плесен на забрава.
Но мойте песни се ще се четат.

В тях зов се чуй за правда, за свобода,
Любов и благи чувства ги красят
И светлий лик на нашата природа,
Та мойте песни се ще се четат.

В тях вее на Балкана лъхът здрави
И тайните хармоний му звучат,
И гръмът на народните ни слави,
Та мойте песни се ще се четат.

Във тях душата ми изля се цяла
С най-скъпите си бисери, цветя,
В тях всичко светло, ценно си е дала,
Във тях живей, звънти и тръпне тя.

Не ме смущава див вой от умрази,
Не стряска ме на зависта гневът, —
Спокойно гледам в бъдещето взи:
Там мойте песни се ще се четат.

Т... на отлик на духа народни,
А той не мре, и дор сърца туптят
От скръб и радост в наший край свободни
И мойте песни се ще се четат.

академик ТОДОР ПАВЛОВ

ИВАН ВАЗОВ

Всяко идейно наследство, а особено пък онова на великите писатели, се оценява не само различно, но често пъти и най-противоположно, в зависимост както от различните обществено-класови и др. гледища, така и от разликите между политическите и др. конюнктурни условия и задачи в разните общества и моменти. Така бе, например, с преценките на идейното и художествено наследство на руските класици, на Сервантес и Шекспир, на Балзак и Юго, на Гогол и Толстой, на Стоян Маркович и Христо Ботев и др. Така беше, така е и с наследството на нашия велик народен поет Иван Минчов Вазов.

Що се касае до самите широки трудещи се маси от българския народ, доколкото досега са имали възможност да четат произведенията на Вазов или да слушат техни рецитации и особено на неша от рода на „Под игото", „Епопея на забравените", „Елате не вижте", „Иде ли", „Хъшовете" и др., те, по общо правило, винаги са се отнасяли към поета с дълбока любов и възхищение и всякога са гледали на него като на наш голям или, по-точно най-голям след Ботева национален поет. Не би могло, обаче, да се каже същото за официалната и неофициалната критика, на която творчеството на Вазов е било подлагано от самото му начало и до днес.

Така, например, кому у нас не са известни редиците рязко отрицателни, и понякога и просто извънредни отзиви и критики, на които творчеството на Вазов е било подлагано ето вече цели три четвърти от века?

На особено остра и сервозна критика творчеството на Вазов преди няколко десетилетия бе подхвърлено, от една страна, от естета-формалист проф. Кръстьо Кръстев и, от друга страна, от социалистите-марксисти Димитър Благоев, Георги Бакалов и други. Докато първия обвиняваше Вазова между другото за политическата и общо-идеологическата му злободневност, като му отричаше качеството на истински художник, вторите, обратно, не отричаха художествените способности на Вазов, но го обвиняваха преди всичко и главно в неразбиране на социализма или, което е все същото, в идеологическо-политическо изоставане от развитието на нашата обществена действителност. Други пък изпадаха по отношение на Вазовото творчество в безкрайна апологетичност, превъзнасяха го преди всичко и главно за неговия национализъм и патриотизъм и не пропускаха да го възвеличават като първокласен гений даже и за онзи му работи от последните години на творчеството му, които бяха и художествено по-слаби, а в идейно отношение — явно великобългарски и реакционни.

Трябваше да изтече много вода и да настъпи черната епоха на монархо-фашистката диктатура у нас, за да се поеми и разработи едно трето и сравнително на-правилно отношение към творчеството на големия наш народен поет. Макар и само в най-общи черти, това гледище намери първоначалния си израз у Гео Милев в неговата „Кратка история на българската поезия" — предговор към „Антология на българската поезия", съставена от същия автор. Обръщам именно тук вниманието върху това знаменито изказване на Гео Милев, за да на поеми между другото за чякои приятели, че именно Гео Милев беше първият, който се осмели да тръгне против течението на изтогавашната отрицателна критика на Вазовото творчество, без съзвеременно да изпада във великобългарска апологетия на същото. Именно след Гео Ми-

(Следва на 2 стр.)

ПОЕТ — ЕХО

Ив Вазов потвърждава напълно схващането на Л. Мур, той дивно предадено от Пушкина, за родата на поета като жив ек, отзвуваш се на всичко, що става в света и на нота:

Ты внемлешь грохоту громов
И гласу бури и валов
И крику сельских пастухов
И шлешь ответ.

Свързан органично с народа-колектив, лириката на нашия поет на истина е била ехо на народните вълнения и въжделения в най-важните моменти от живота ни, и повечето от стихотворните му сбирки и цикли са създадени по външни подбуди — значителни събития из най-новата ни история („Прянорец и гусла", „Тъгите на България", „Избавление", „Сливница", „Под гръмка на победите", „Нови екове". „Песни за Македония", „Не ще загине", „Триумфът на насилието"). Същото важи и за сбирки и цикли като „Поля и гори", „Италия", „Скитнишки песни", „В лоното на Рила", „Какво въвеше Монблан", „Женевското езеро" и др., отражения на видяно и чуто през време на пътешествия. Това определя и общия специфичен климат на Вазовата лирика, нейните господствуващи мотиви, форми и изказни средства. Именно той, с близостта си до душата на векове от народа, с цялата си психо-физиологична организация, с леката си възбудимост и впечатлителност, е бил сякаш предопределен а бъде орган на общите масови чувства и преживявания, техен „жив отзвук". Затуй потребността у него да се отзове на всичко, що става наоколо, е властна — той не може да не и се подчини, както е наложителен и неизбежен за него и стихът. Винаги лек, плавен и мелодичен, Вазовият стих не е израз само на изключителни „празнични" състояния на духа, а много често е обикновен говор и проста беседа. Служи за лекло на най-обикновените му мисли, хрумвания и впечатления. Въ-врзка с това е и изразът му — разклонена, пъстра и шумна фраза, изобилие на перифрази и антитези, подвижен, енергичен ритъм — тъкмо най-подходни средства за широко масово въздействие.

Поет-ехо в лириката си, Вазов изобщо такъв и в разказа си: изпитва непреодолима потребна не да го да отрази общите тъги и радости, но и да предаде видяно и чуто да разкаже интересни случки и произшествия. Разказвателният му дар е съчетан с голяма наблюдателност и рядка писателска памет. Той показва, обаче, бляскаво белетристичния си талант, когато изобразява среди ясно оформени, определени битово и психически, близки и духовно нему сродни. Той е в истинската си област, когато представя живота на чиновците, на еснафи и селяни с техния наивитет и патриархална обстановка („Чичовци", „Под игото", „Иде ли" „Дядо Йоцо". „Една българка", „Биколав". „Ново преселение "и пр., на хъшовете в „Немили-недраги") и тогава е доволна съвсем леко до внушителни художествени синтези, но новите хора, живота на интелигенцията и градското съсловие след освобождението — типът на заблуждаващия хищник, на едрия търговец и индустриален, на работника и селянина от по-ново време, с малки изключения, му остават чужди — не може да ги види, както са безжизнени родете от миналото, които апраз-но се опитва да възкреси в историческите си повести и драми. Извънредно характерен е фактът, че не само най-живите и сочни поетически образи в „Чичовци", „Под игото", „х. Ахил" и др. имат за първообрази действителни лица, но и не възсъзадаените чрез споменете му действителни хора („Епитропът". „Иван Гъдбата", „Учител по История" и др.) се откриват почти с обяна епическа закръгленост, с която се отличават техните

МАЛЧО НИКОЛОВ

КОНСТАНТИН Н. ПЕТКАНОВ

ВДЪХНОВЕНО СЛОВО

Вазов по творчески инстинкт слива словото с делото. И в това творческо сливане той е осъществил приемствеността и е определил границите на родовата самобитност. И както в едно семейство децата запазват наследствените черти на своите родители, така чрез творческото дело, чрез многообройните словесни образи се изявява и осъществява самобитността на българския гений. Паисий е запалил светлина в мрака, Раковски подържа тая светлина с елея на народното сърце, Левски оплодява с нея българската земя, за да няма друго сълнце за човека освен свободата, Ботев вижда лъчите на тая светлина в очите на героя, който определя съдбата на редица поколения в подвига на саможертвата, а Вазов във всичко това е повярвал като в родова наследственост и се е потрудил тия велики придобивки да станат нравствен, възпитателен , творчески център в създаването на свободен граждани в свободна страна.

Иван Вазов седи в сърцето на българина не като [illegible] само като вдъхновено слово, което свързва връстни и неврстни в едно братско цяло на човеци, което ние наричаме с най-дивното име народ. Оттук и онова словесно изобилие и разточителство, което направи от българския език съкровищница на всички духовни богатства. За нас Ботев е говорил с огнен лъх, а Вазов е плодостният лъх на ненагледната ни родна земя. Докато Ботев ни хвърли чрез себе си срещу неправдите и насилниците, Вазов иска да ни предпази, да не затънем в блатото на неправдите и да не станем сами насилници. Той ни вижда само като наследници на благословена земя и носители на велики родови добродетели.

Словото на Иван Вазов е просто, свежо и разнообразно. Той нито тъпчи, нито подбира думите, а само ги извиква на живот с кръта на сърцето си, развижена от любов и преклонение. Когато четем Вазов не се питаме, откъде иде словесното разнообразие, а само чувствуваме сладостта на българската реч. При възхвала и укор, при радост и мъка, при бунт и смирение Вазов остава в чувството, то е, което ражда неговата патетична мисъл.

Иван Вазов даде сладост, въкавкост, изразителност и топлота на българското слово. Той видя, разбра и осъществени три неща. Художественият образ получи сила и блясък от народната душа, от нейното словесно богатство. Той показа, че словото трябва да се ражда от любовта, защото тя осмисля наблюдението и размишлението като същина на художественото творчество. Вазов вижда неразривната връзка между природата и човека, както и връзката между сърцето и ума. Подчертаването на тая връзка чрез словесни образи и внушения изгражда нравствеността, която от своя страна отпраща народа във вечността.

Вазов определи човешкия ни и граждански дълг, събуди и разпали любовта ни към народа и бащината земя.